

Safransnyltepute i Møre og Romsdal 2024

Kartlegging i Molde, Rauma og Sunndal

Miljøfaglig
Utredning

Notat MU2024-N30

Forsidebilde

Safransnyltepute, Chlorostroma vestlandicum, er en sterkt truet (EN) kjernesopp-art som er parasitt på almekullsopp på alm. Den er karakteristisk safranfarget på innsiden. Bildet her viser en av lokalitetene som ble undersøkt, Langteigen, men det ble verken påvist safransnyltepute eller almekullsopp her. Til tross for dette ble det registrert andre almetilknyttede rødlistearter, slik som bleik kraterlav, almebarkskorpe og klosterlav.

Foto: Mathilde N. Lorentzen

NOTAT 2024-N30

Utførende institusjon: Miljøfaglig Utredning AS	Prosjektansvarlig: Mathilde Norby Lorentzen
	Prosjektmedarbeider(e): John Bjarne Jordal Hanne Alise Bolstad-Heien Geir Gaarder
Oppdragsgiver: Statsforvalteren i Møre og Romsdal	Kontaktperson hos oppdragsgiver: Marita Fjelle
Referanse: Lorentzen, M. N., Bolstad-Heien, H. A., Jordal, J. B. & Gaarder, G. 2024. Safransnyltepute i Møre og Romsdal 2024. Kartlegging i Molde, Rauma og Sunndal. Miljøfaglig Utredning rapport 2024-N30, 13 s. ISBN 978-82-345-0665-9.	
Referat: Miljøfaglig Utredning AS har utført kartlegging av den sterk truede arten safransnyltepute, <i>Chlorostroma vestlandicum</i>, i Møre og Romsdal i 2024, med fokus på Molde, Rauma og Sunndal kommuner. Kartleggingen er utført på oppdrag fra Statsforvalteren i Møre og Romsdal, med midler fra Miljødirektoratets tilskudd til tiltak for trua arter. Møre og Romsdal synes å være et svært viktig fylke for arten, men få lokaliteter gjør at det fortsatt er lite kjent informasjon om artens utbredelse, økologi og status. Hovedmålet med kartleggingen er kunnskapsheving om arten, gjennom opptelling av bestander og registreringer av antatt viktige miljøparametere. Det ble undersøkt i alt 12 lokaliteter i dette prosjektet og gjennom andre prosjekter Miljøfaglig Utredning hadde i Møre og Romsdal 2024. Av disse ble det registrert fire nye lokaliteter med safransnyltepute. Dette gjør at det totale antallet lokaliteter i Norge muligens ligger mellom 40 og 50 (grovt opptalt fra artsfunn tilogmed 2024 i Artskart, men her kan tallet variere ut fra hvordan en lokalitet defineres). De nye lokalitetene ligger i Molde (2) og Sunndal (2) kommuner. Det ble ikke funnet nye lokaliteter for arten i Rauma kommune. Lokalitetene med funn er Sjølskotthamran, Påskesteinen, Hessura og Bakkliå. Safransnyltepute var sparsom i alle de nye lokalitetene, med kun noen få fruktlegemer. Det var noe mer almekullsopp, men flere steder var også denne sparsom. Den ble funnet på store læger, stubber og ett funn på dødt parti på levende alm. Utfordringer i de nye lokalitetene for safransnyltepute synes å være hjorteviltskader, lite foryngelse og fremmedarten platanlønn. I forbindelse med kartleggingen ble også andre arter registrert, blant annet flere almetilknyttede arter: kastanjestilkjuka (VU), bleik kraterlav (VU), klosterlav (NT), skrukkeøre (NT), almelav (NT), almekullsopp (NT), almebarkvorte (DD), stuvkraterlav (EN), almebarkskorpe (NT), almebroddsopp (NT), almevedfleck (NT) og smalhodenål (VU). Alm var til stede på alle lokalitetene uten påvist safransnyltepute, og almekullsopp var til stede på de fleste, så forholdene lå til rette for at safransnyltepute kunne dukke opp. Det at den likevel ikke ble observert, viser at arten fortsatt er sjelden, og sjeldnere enn almekullsopp. Dette, kombinert med ulike negative påvirkninger på alm, virker safransnyltepute å fortsatt være sterkt truet og hører til på rødlista.	

FORORD

Miljøfaglig Utredning AS har utført kartlegging av den sterk truede arten safransnyltepute, *Chlorostroma vestlandicum*, i Møre og Romsdal i 2024, med fokus på Molde, Rauma og Sunndal kommuner. Kartleggingen er utført på oppdrag fra Statsforvalteren i Møre og Romsdal, med midler fra Miljødirektoratets tilskudd til tiltak for trua arter. Møre og Romsdal synes å være et svært viktig fylke for arten, men få lokaliteter gjør at det fortsatt er lite kjent informasjon om artens utbredelse, økologi og status. Hovedmålet med kartleggingen er kunnskapsheving om arten gjennom opptelling av bestander og registreringer av antatt viktige miljøparametere.

Kontaktperson hos Statsforvalteren har vært Marita Fjelle. Prosjektansvarlig hos Miljøfaglig Utredning har vært Mathilde Norby Lorentzen. John Bjarne Jordal og Hanne Alise Bolstad-Heien har deltatt på feltarbeidet og med rapportering. I tillegg har Geir Gaarder og Kamilla Svingen bidratt med funn via andre prosjekter i 2024. Alle takkes for hjelp og bidrag underveis.

Tingvoll 26.11.24

Miljøfaglig Utredning AS

Mathilde Norby Lorentzen

Hanne Alise Bolstad-Heien

John Bjarne Jordal

Geir Gaarder

INNHold

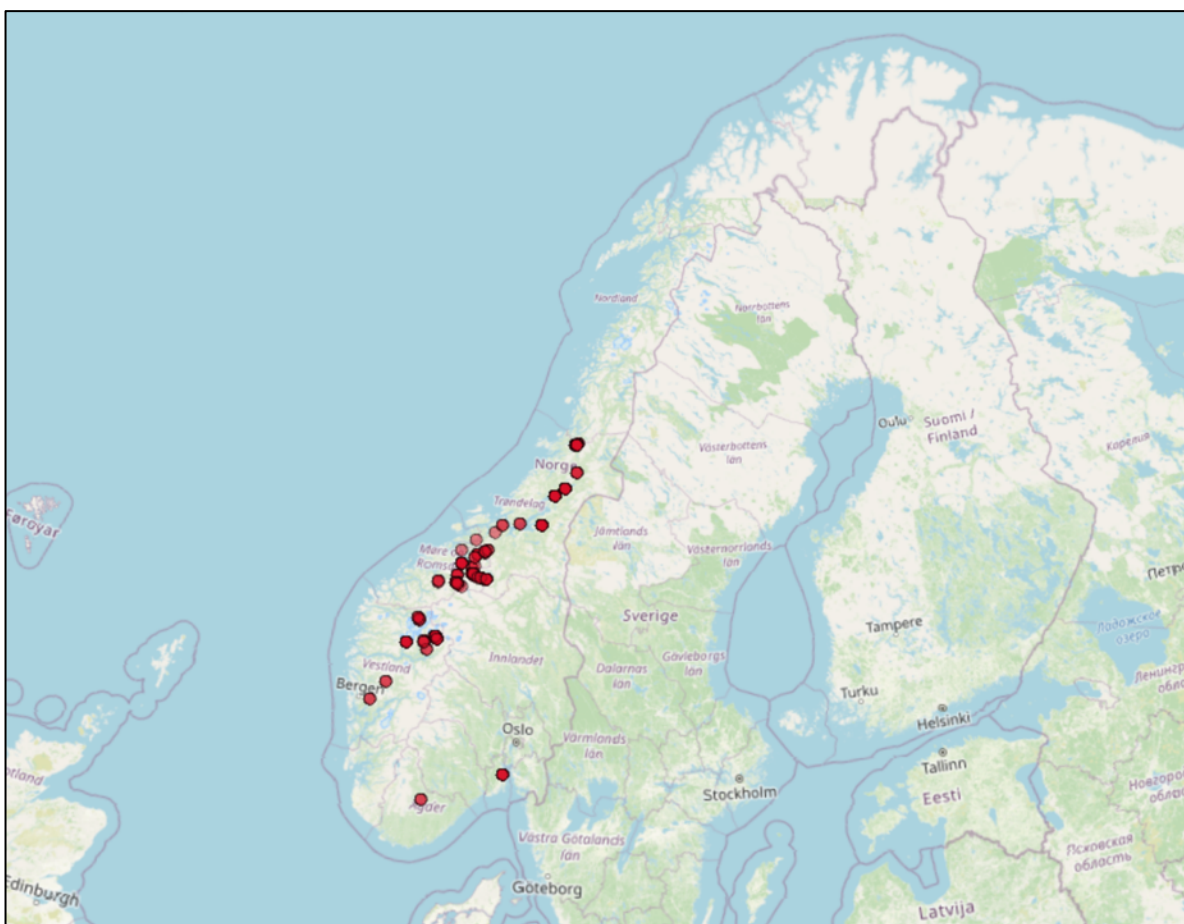
FORORD.....	4
INNHold	5
1 INNLEDNING	6
2 METODE OG MATERIALE.....	8
3 RESULTATER.....	9
4 KILDER	13

1 Innledning

Safransnyltepute, *Chlorostroma vestlandicum*, står oppført med status sterkt truet (EN) i Norge (Brandrud m.fl. 2021). Det første funnet av arten ble gjort i Eikesdalen, Molde kommune i 2011, og typematerialet ble samlet i Knutsløyen naturreservat i Sunndal kommune like etter (Nordén mfl. 2014). Den er bare funnet på død ved av alm, og er parasitt på almekullsopp *Hypoxylon vogesiacum*, en kjernesopp-art som finnes hovedsakelig på alm og som regnes å ha sin største europeiske populasjon på Vestlandet i Norge. Arten kjennes igjen som svarte klumper på eller ved almekullsopp. Unge, umodne individer har en grønnlig farge, mens modne individer er svarte med safranfarget innside.

Etter undersøkelser av mange hundre almer på et 50-talls lokaliteter over hele Sør-Norge, bl.a. i ARKO-prosjektet 2011-2014 er den kjent fra Vestlandet fra Samnanger i Hardanger og til Nærøy i Trøndelag. Den er i tillegg funnet i Bygland, Agder og Tønsberg, Vestfold i senere tid. Måltrettet kartlegging av safransnyltepute har resultert i flere lokaliteter enn det som tidligere var kjent (se eksempelvis Langmo m.fl. 2023 og Lorentzen 2021). Totalt var den funnet på rundt 40 norske lokaliteter før undersøkelsene i 2024 begynte (grovt opptalt fra artsfunn tilogmed 2023 i Artskart, men her kan tallet variere ut fra hvordan en lokalitet defineres).

Arten er kun funnet på steder med mange almelæger med almekullsopp i gammel skog med alm. Substratet er i tilbakegang i Norge; vertstreet alm er oppført på rødlista (EN) hovedsakelig pga. almesyke og hjortebeiting på bark av levende almetrær. Figur 1 viser utbredelsen av safransnyltepute etter feltarbeidet i 2024 (Artsdatabanken 2024).

Figur 1. Safransnyltepute, kjente forekomster pr. 14.10.2024. Artskart 2024.

Vestlandet i Norge har de største bestandene i Europa av gammel alm (på grunn av almesyken rundt i Europa), og er også det viktigste området for almekullsopp som er sterkt knyttet til eldre almetrær med høy kontinuitet. Siden safransnyltepute er parasitt på almekullsopp, er arten sterkt avhengig av to rødlistede arter, noe som gjør den spesielt truet. Det er så langt gjort flest funn i Møre og Romsdal, så dette fylket virker å være svært viktig for arten, og gir fylket et nasjonalt ansvar i å bevare arten.

Formålet med kartleggingen er kunnskapsheving om arten, gjennom opptelling av bestander og registreringer av antatt viktige miljøparametere.

Figur 1 Eresfjord strand hadde mange grove, styvede almetrær og fin mengde liggende død ved, og hadde derfor høyt potensiale for å være habitat for safransnyltepute, men hverken safransnyltepute eller almekullsopp ble funnet her. Foto: Hanne Alise Bolstad-Heien.

2 Metode og materiale

Kilde til eksisterende informasjon om safransnyltepute er bl.a. Artskart (Artsdatabanken 2024), rødlistedatabasen (Artsdatabanken 2021), Lorentzen (2021), Nordén m.fl. (2014), Langmo m.fl. (2023), Lorentzen m.fl. (2022) og Popov m.fl. (2021). Forberedelser til feltarbeidet i 2024 ble utført i juni og september 2024.

Feltarbeidet ble i gjennomført i flere omganger der ulike lokaliteter ble undersøkt. Datoene for befaring var 01.07, 04.09, 17.09 og 23-24.09, 26.09. og 13.10.2024. Dette inkluderer også andre prosjekter som har bidratt med resultatet til denne kartleggingen. Feltarbeidet besto i å dra til et utvalg aktuelle områder hvor man visste det var gode forekomster av alm. Alle forekomster ble registrert med posisjon og informasjon om blant annet bestand og habitat. Eventuelle andre rødlistearter ble også registrert. Funn av safransnyltepute ble dokumentert med foto og ofte belegg. Nødvendige tillatelser for innsamling av belegg i naturreservater ble innhentet i forkant.

Funn av safransnyltepute er sammenstilt i tabellform i denne rapporten og er søkbare i Artskart. Lokaliteter uten påvist safransnyltepute er lagt inn i Artskart som «ikke funnet». Belagte funn vil bli levert til et av de naturhistoriske museene. Alle gamle og nye funn er importert i GIS-programvare (QGIS v. 3.36.0), og det er laget kart som viser tidligere og nye forekomster. I tillegg er det tatt bilder som inkluderes i rapporten.

Figur 2 Safransnyltepute ble funnet på ett tre ved Skjølskotthamran, rett utenfor Oppdølstranda naturreservat. Treet er tidligere styvet, står langs en gammel kjerrevei, og er tydelig påvirket av beiteskader fra hjortevilt. Foto: Mathilde N. Lorentzen

3 Resultater

Det ble undersøkt i alt 12 lokaliteter i dette prosjektet og gjennom andre prosjekter Miljøfaglig Utredning hadde i Møre og Romsdal 2024 (se figur under). Av disse ble det registrert fire nye lokaliteter med safransnyltepute. Dette gjør at det totale antallet lokaliteter i Norge muligens ligger mellom 40 og 50 (grovt opptalt fra artsfunn tilogmed 2024 i Artskart, men her kan tallet variere ut fra hvordan en lokalitet defineres). De nye lokalitetene ligger i Molde (2) og Sunndal (2) kommuner. Lokalitetene er Sjølskotthamran, Påskesteinen, Hessura og Bakkliia. Figuren under viser de undersøkte lokalitetene i 2024, der lokaliteter uten funn er vist med blå prikker og nye lokaliteter med safransnyltepute med røde prikker.

Safransnyltepute var sparsom i alle de nye lokalitetene, med kun noen få fruktlegemer. Det var noe mer almekullsopp, men flere steder var også denne sparsom. Ingen umodne individer ble sett. Den ble funnet på store læger, stubber og ett funn på dødt parti på levende alm. Utfordringer i de nye lokalitetene for safransnyltepute synes å være hjorteviltskader, lite foryngelse og fremmedarten platanlønn.

Lokaliteter uten funn av safransnyltepute var Tjellefonn vest, Langteigen, Eresfjord Strand, Haukhammaren, Vorpeneset, Svartli, Prestaksla NR og Norviklia. Alm var til stede på alle lokalitetene, og almekullsopp var til stede på de fleste, så forholdene lå til rette for at safransnyltepute kunne dukke opp. Det at den likevel ikke ble observert, viser at arten fortsatt er sjelden, og mye sjeldnere enn almekullsopp. Dette, kombinert med ulike negative påvirkninger på alm, virker safransnyltepute å fortsatt være sterkt truet og hører til på rødlista.

I forbindelse med kartleggingen ble også flere andre arter registrert. Av rødlistede almetilknyttede arter kan det nevnes: kastanjestilkjuke (VU), bleik kraterlav (VU), klosterlav (NT), skrukkeøre (NT), almelav (NT), almekullsopp (NT), almebarkvorte (DD), stuvkraterlav (EN), almebarkskorpe (NT), almebroddsopp (NT), almevedfleck (NT) og smalhodenål (VU).

Figur 3 Kartet viser de 12 lokalitetene som ble undersøkt i dette prosjektet i 2024. Røde prikker viser nye lokaliteter med påvist safransnyltepute, mens blå prikker viser lokaliteter uten funn. Alle er lagt inn i Artskart, enten som funnet eller «ikke-funnet».

Tabell 1 Oversikt over lokaliteter som ble besøkt under feltarbeidet i 2024, med informasjon om det ble registrert safransnyltepute, en kort vurdering og eventuelle andre interessante arter. Blå rader indikerer funn av safransnyltepute. Stedsposisjon hentet fra et av lokalitetens artspunkt, UTMØ=østkoordinat, UTMN=nordkoordinat (UTM sone 33).

Dato	Kommune	Lokalitet	Påvist safransnyltepute?	Andre arter	Vurdering	UTMØ	UTMN
13.10.2024	Sunnal	Bakklia	Ja	Alm, almekullsopp, smalhodenål, almebarkskorpe, narrepiggsopp, klosterlav	Sparsomt med safransnyltepute (3 fruktlegemer på læger/stubbe). Spredt med almekullsopp. Utfordringer med beiteskader fra hjortevilt, og manglende foryngelse. Platanlønn i spredning.	163086	6973997
23.09.2024	Molde	Hessura	Ja	Almevedfleck, alm, almekullsopp, almebroddsopp, skrukkeøre	Sparsomt med safransnyltepute og almekullsopp. Lite dødved. Lauveng med styingstrær som blir skjøttet. Lite hjorteskader. Skjøtselsplan under utarbeidelse.	157214	6937972
23.09.2024	Molde	Påskesteinen	Ja	Alm, almekullsopp, almelav, almebroddsopp, almebarkskorpe, klosterlav, kastanjestilkjuka	Sparsomt med safransnyltepute på læger, noe mer almekullsopp. Grove almetrær, en del død ved, inkl. grov læger. Beiteskader fra hjortevilt. Skjøtselsplan under utarbeidelse.	147369	6946692
04.09.2024	Sunnal	Sjølskott-hamran	Ja	Alm, stuvkraterlav, almekullsopp, almebarksopp, skrukkeøre, bleik kraterlav, almelav.	Sparsomt på ett tre, trolig liten bestand. En del almekullsopp. Utfordringer med hjorteviltskader, lite foryngelse og platanlønn. Rett utenfor Oppdølstranda NR.	170168	6972312
17.09.2024	Molde	Eresfjord Strand	Nei	Alm, skrukkeøre, klosterlav, almebarkskorpe	Mange grove, gamle almetrær i lia. Jevnt med død ved, spesielt i nedre del. Foryngelse og unge almetrær er til stede. Ingen almekullsopp ble observert.	149720	6969563
17.09.2024	Molde	Haukhamm-aren	Nei	Alm, falsk brunskrubbe, ask	Det står spredt med almetrær, noen som er styvet for lenger siden. Lite død ved. Ingen almekullsopp ble observert.	133288	6978159
01.07.2024	Molde	Langteigen	Nei	Alm, bleik kraterlav, almebarkskorpe, klosterlav, fuglereir, ramsløk, ask	Lite død ved og spredte almetrær. Hjorteviltskader på stor alm. Ikke sjekket på vestsiden av elven. Noe foryngelse på rundt 1 meter av ask og alm. Ingen almekullsopp ble observert.	126345	6976353
26.09.2024	Rauma	Norviklia	Nei	Alm, almekullsopp, skrukkeøre, narrepiggsopp, almebarkvorte, stuvkraterlav	Flere store almetrær i lia, men lite foryngelse. Noe død ved, og på disse er det almekullsopp. Hjorteviltskader på trærne. Svært mye platanlønn, og stedvis ren platanlønnskog. Dette truer almeforekomsten.	112910	6962523
26.09.2024	Rauma	Svartli	Nei	Alm, almekullsopp, almelav, kastanjestilkjuka, skrukkeøre	Styvet alm flere steder, men generelt lite læger. Noen læger med almekullsopp. Mye hjorteviltskader på alm, og lite foryngelse. Mye gjengroing rundt de styvede almetrærne.	135855	6959091
01.07.2024	Molde	Tjellefonn vest	Nei	Alm, ask, almekullsopp, skrukkeøre, hasselrurlav, vedalgekølle	Lite alm, lite død ved av alm, og lite almekullsopp. Mye beiteskader på alm, og oppslag blir spist opp. Gran sprer seg fra plantefelt.	136010	6979413
17.09.2024	Molde	Vorpeneset	Nei	Alm, almekullsopp, narrepiggsopp	Gråor-almeskog hvor alm står jevnt, med noen større enkelttrær. Mye platanlønn i nedre del. Almekullsopp funnet på ett tre i nedre del.	149608	6969299
12.05.2024	Molde	Prestaksla NR	Nei	Alm, tyrivoksskinn, almekullsopp, tyrikjuka, furuvintergrønn, ramsløk	Sparsomt med almekullsopp, men kun et lite område ble undersøkt.	145489	6976323

Figur 4 På flere lokaliteter ble vertsarten almekullsopp funnet uten at det ble funn av safransnyltepute. Denne har en fiolett farge som kommer spesielt godt frem ved bruk av lommelykt, som til høyre på bildet. Foto: Hanne Alise Bolstad-Heien.

Figur 5 Innsiden av safransnyltepute har en tydelig gul farge, her i Bakkliia i Sunndal kommune. Foto: Geir Gaarder.

Som en positiv bieffekt av kartleggingen blir det ofte registrert andre arter også. Et utvalg rødlistede almetilknyttede arter er vist på bildene under.

Figur 6 T.v. Almebarkvorte (DD) ble registrert for første gang Rauma kommune, i Norviklia. T.h. Stuvkraterlav (EN) fra Skjølskotthamran, rett utenfor Oppdølstranda naturreservat. Sporer i hjørnebildene. Foto: Mathilde N. Lorentzen

Figur 7 T.v. Kastanjestilkkjeke (VU) på almelåg i Svartlia, Rauma kommune. Det ble funnet almekullsopp her, men ingen safransnyltepute. T.h. Bleik kraterlav (VU) ved Oppdølstranda, Sunndal. Foto: Mathilde N. Lorentzen

4 Kilder

Artsdatabanken 2021. Norsk rødliste for arter 2021.

<http://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021>

Artsdatabanken 2024. Artskart. <https://artskart.artsdatabanken.no/>

Brandrud TE, Bendiksen E, Błaalid R, Hofton TH, Jordal JB, Nordén J, Nordén B og Wollan AK. 2021. Sopper: Vurdering av *Chlorostroma vestlandicum* for Norge. Rødlista for arter 2021.

Artsdatabanken. <http://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/22692>. Nedlastet 19.11.2024

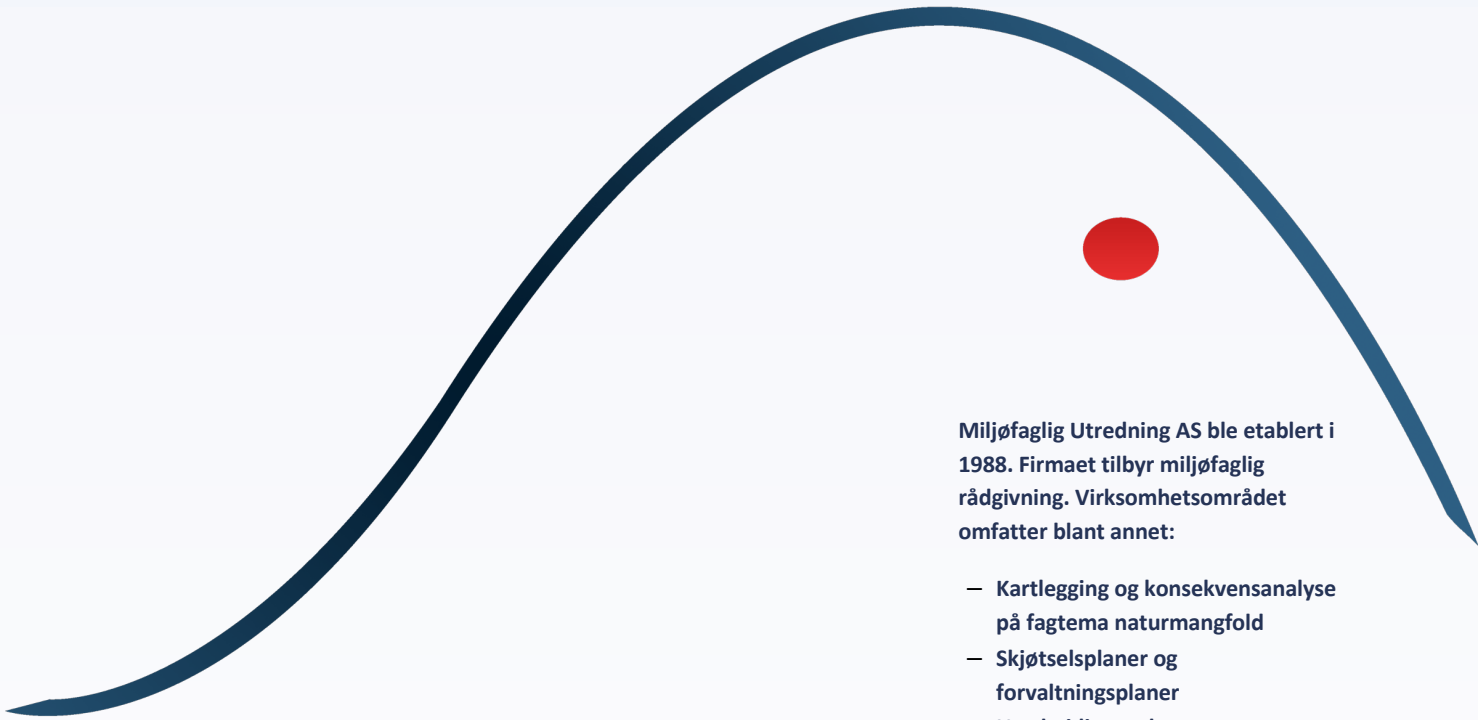
Langmo, S. H. L., Lorentzen, M. N., Jordal, J. B. og Gaarder, G. 2023. Kartlegging og statusoppdatering av safransnyltepute i Trøndelag i 2023. Biofokus rapport 2023-123. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Lorentzen, M. N. 2021. *Chlorostroma vestlandicum* i Møre og Romsdal 2021. Miljøfaglig Utredning rapport 2021-54. 13 s. ISBN 978-82-345-0219-4.

Lorentzen, M. N., Langmo, S. H. L., Jordal, J. B., Jensen, H. J. & Hofton, T. H. 2022. Kartlegging og statusoppdatering av safransnyltepute i Trøndelag i 2022. Miljøfaglig Utredning rapport 2022-77 32 s., ISBN 978-82-345-0362-7.

Nordén, B., Læssøe, T. & Jordal, J.B. 2014. *Chlorostroma vestlandicum* sp. nov., a host-specific mycoparasite on *Hypoxylon vogesiacum* from western Norway. *Karstenia* 54: 9-13.

Popov, Eugene & Kalinina, Liudmila & Palomozhnykh, Ekaterina. 2021. *Chlorostroma vestlandicum* (Xylariales): first records of the rare ascomycete in Russia. *Turczaninowia*. 24. 93–98. 10.14258/turczaninowia.24.2.11.

Miljøfaglig Utredning AS ble etablert i 1988. Firmaet tilbyr miljøfaglig rådgivning. Virksomhetsområdet omfatter blant annet:

- Kartlegging og konsekvensanalyse på fagtema naturmangfold
- Skjøtselsplaner og forvaltningsplaner
- Utarbeiding av kart (illustrasjonskart og GIS)
- FoU-virksomhet
- Kurs og foredrag

Hjemmeside: www.mfu.no

Org.nr.: 984494068 MVA